CURSIV ◇ Nr. 16 ◇ 2015

Det Fremmede

- Om at forstå og omgås
det fremmede
i en global verden
under stadig forandring

Søren Nagbøl (red.)

Danske abstracts

Antropologi: En udfordring for menneskers (ud)dannelse og udvikling

Af Christoph Wulf

Antropologi er et de-centralt, ligefrem polycentrisk, forskningsområde, som lægger stor vægt på spørgsmål vedrørende repræsentation, (for-)tolkning, konstruktion og dekonstruktion og dermed også på metodemæssig diversitet. Verden domineres af to modsatrettede bevægelser: Den ene er den 'ensliggørende' globalisering, den anden peger netop på globaliseringens begrænsninger og undersøger kulturel diversitet og dennes vilkår. De to bevægelser støder sammen i antropologien, hvor vi ser en stigende spænding mellem de generelle udsagn om mennesker på den ene side, og på den anden de udsagn, der understreger historisk og kulturel diversitet. Når vi diskuterer antropologi i en humanistisk og samfundsvidenskabelig sammenhæng, er vi nødt til at anerkende fem paradigmer: 1) menneskets oprindelse og udvikling, dvs. fysisk antropologi ('anthropology of evolution'), 2) filosofisk antropologi, som blev udviklet i Tyskland, 3) historisk antropologi og mentalitetshistorie, der begge blev grundlagt i Frankrig på baggrund af Annalesskolen, 4) den amerikanske variant af kulturel antropologi og endelig 5) historisk kulturel antropologi. Disse paradigmer danner tilsammen grundlaget for pædagogisk antropologi.

Nøgleord: menneskets oprindelse og udvikling, fysisk antropologi (anthropology of evolution), filosofisk antropologi, kulturel antropologi, historisk antropologi, pædagogisk antropologi, globalisering.

Borgerne fra Calais – om performance og oplevelsesanalyse

Af Søren Nagbøl og Ingelise Flensborg

Artiklen 'Borgerne fra Calais', der beskæftiger sig med historisk antropologi og kulturanalyse, og som går på tværs af fagene, resulterer i innovative tiltag. Den viser nye veje for, hvorledes forskning, undervisning, teori og praksis kan iscenesættes og gennemføres i oplevelsesorienterede processer, hvor performance og sanselig praksis forenes. Med afsæt i en konkret skulptur, nemlig Auguste Rodins (1840-1917) 'Borgerne fra Calais', som er udstillet på *Ny Carlsberg Glyptotek* i København, viser vi, hvordan pædagogiske aktiviteter som performative

aktiviteter i forbindelse med oplevelsesanalyser kan udfoldes og forenes med kropsligt funderede dannelsesprocesser. Ved hjælp af forskellige metodologiske greb udarbejder vi didaktisk reflekterede forløb i et interpretationsfællesskab, hvor alle medvirkende skaber erkendelse og ny viden.

Nøgleord: historisk antropologi, socialisation, civilisation, performance didaktik.

Sømanden i os alle

Kompetenceudviklende undervisningsforløb for børn og unge på Museet for Søfart

Af Trine Halle & Ingelise Flensborg

Danmarks maritime historie spiller en vigtig rolle i vores selvforståelse og påvirker produktionsprocesser, industri og det daglige liv.

Museer er en vigtig del af det demokratiske læringsrum med forpligtelser til at uddanne borgerne, og medborgerskabskonceptet er derfor en del af den dialogiske pædagogik, der er blevet udviklet til Museet for Søfart. Eleverne skal lære om deres egen historiske baggrund gennem egne handlinger og kreative ideer. Dette bidrager til at styrke deres identitet i en foranderlig og globaliseret verden. Gennem bevægelser i udstillingen, og gennem de nye rumlige forestillinger, får eleverne chancen for at udvikle repertoirer til nye konstruktioner af virkeligheden. Målet er en problemløsende læreproces. Denne pædagogik er baseret på den idé, at det er vigtigt at vide noget om en periode i historien, men også om det praktiske arbejde og dermed kulturelle læreprocesser. Dette giver et grundlag for at anvende undervisningsmetoder, der kan varieres og udbygges og bruges til at opnå viden gennem praktisk aktivitet inden for et kulturelt fællesskab.

I processer, der involverer flere parter, er det vigtigt, at museerne konstant stoler på deres kernekompetence: den historiske indsamling og formidling. Så længe dette er i fokus, vil tankevækkende samarbejder altid berige museet og den pædagogiske praksis i skolen.

Nøgleord: maritime, museum, dialogbaseret undervisning, socialkonstruktionisme, kreative processer, sansemæssige erfaringer, performance.

CURSIV ◇ Nr. 16 ◇ 2015

Byliv: En etnografisk undersøgelse af hverdagskompetencer

Af Orvar Löfgren

Hvordan lærer man egentlig at begå sig i bylivet? I denne artikel udforsker jeg tilegnelsen af nogle af de færdigheder og kompetencer, som vi bruger uden at tænke nærmere over det. På Københavns Hovedbanegård undersøges det, hvordan Homo Urbanus lærer at omgås fremmede, at bevæge sig igennem en folkemængde og at stå i kø. Men hvordan kan man egentlig undersøge den adfærd, der som regel bare tages for givet, og som det tit er svært at sætte ord på? Jeg kombinerer et historisk perspektiv med udvalgte etnografiske eksperimenter og diskuterer, hvordan alle sanser bringes i spil i disse komplekse læringsprocesser. Målet er at indkredse det sammensurium af bygninger, genstande, kroppe, lydbilleder, følelser og stemninger, der tilsammen udgør livet i stationsbygningen.

Nøgleord: evner, læringsprocesser, etnografi, byliv, togstationer, materialitet, affekt.

Skabere, ikke brugere: Materialitetens tildannelse af teknologi gennem anvendelse

Jamie Wallace

Selvom det er naturligt for os mennesker at skabe ting i vores omverden, omtaler vi ofte os selv som 'brugere' i forhold til vores samspil med teknologier. Med begrebet 'bruger' antyder vi, at teknologier er fuldendte artefakter, og at vores rolle som 'bruger' er begrænset til at lære at bruge en given genstand, som designeren havde tænkt det. Denne simplificerede opfattelse forhindrer enhver forståelse af, hvordan relationen mellem menneske og teknologi er uløseligt forbundet med momenter af materiel interaktion, og siger derudover meget lidt om det kreative aspekt ved sådanne interaktioner, som er nødvendigt for, at en teknologi kan bidrage succesfuldt til menneskets praksisser.

For bedre at kunne forstå hvordan vi tilgår teknologier som foranderlige og materielle objekter, vil jeg bl.a. kigge nærmere på adskillelsen mellem anvendelse og design kombineret med en måske aftagende forståelse af fremstillingsprocessen. Ved at fokusere på de transformative handlinger i vores hverdagsliv skabes der en åbenhed over for idéen om produktion og skabelse, som ikke findes inden for begrebet 'anvendelse'.

At betragte brugere af teknologi som værende i lige så høj grad skabere af teknologi ophæver adskillelsen mellem design og anvendelse og muliggør et analytisk ståsted, som åbner for direkte engagement og transformation. Her er Gibsons begreb *affordance* (1979) helt centralt, idet det beskriver den gensidige relationalitet mellem menneske og teknologi, som udgør grundlaget for perception og handling. Ved at betragte *affordances* (de handlingspotentialer, som en genstand giver den sansende) som noget, der skabes, snarere end som noget, der er defineret af genstandens tiltænkte anvendelse, afsløres disse handlinger som noget, der ikke forudbestemmes i designprocessen, men som noget, der forstyrrer, er foranderligt, flygtigt, impulsivt, uartikuleret, og som formes i situeret praksis. På den måde bliver det klart, at brugere aktivt omkonfigurerer teknologier, efterhånden som de bliver en integreret del af praksis, og det bliver tydeligt, i hvor høj grad denne skabelsesproces er en udforskning, ikke af færdige artefakter, men af muligheden for interaktion med materialiteten.

Nøgleord: skabere, genstande, artefakter, brugere, materialitet, teknologi, engagement, affordans.

Akademisk fremmedhed som ubehagelig refleksivitet samt akademisk refleksivitet som ubehagelig fremmedhed i forskeruddannelsen

Af Tine Fristrup, Charlotte Tulinius & Bibi Hølge-Hazelton

Som forskere tager vi i artiklen afsæt i underviseres og studerendes erfaringer i tilknytning til et gennemført ph.d.-kursus i foråret 2013 for forskere inden for det sundhedsvidenskabelige felt. Refleksiviteten i og omkring de studerendes eget bidrag til forskningsprocessen diskuteres i artiklen som forholdet mellem refleksion og refleksivitet og udfolder en fokusering på sårbarhed imellem den udforskede og forskeren som "uncomfortable reflexivity".

Artiklen beskriver kort de strategier, der anvendes til at planlægge, udføre og evaluere ph.d.-kurset, men hovedvægten ligger igennem hele artiklen på den læring, der finder sted som en konsekvens af at arbejde inden for dette område og bruge de beskrevne strategier i undervisningen.

Pointen i artiklen er, at arbejdet med den ubehagelige refleksivitet producerer en akademisk fremmedhed, man hele tiden må arbejde på at gøre levelig ved at acceptere det tragiske vilkår: at fremmedheden er et grundvilkår i det akademiske

arbejde, der producerer en "academic zone of discomfort", hvor arbejdet på at gøre det ukendte mindre ukendt og det ubehagelige mindre ubehageligt løbende udfolder sig.

Nøgleord: ubehagelig refleksivitet, akademisk ubehag, akademisk fremmedhed, sårbarhed og forskeruddannelse.

Selvets fremmedhed

Af Lars-Henrik Schmidt

En række fag gør den anden til subjekt, og dermed begrebsliggøres den anden som teoretisk objekt. Begrebsliggørelsen er tværfaglig, og forsøget farves af de forskellige fag, der trækkes på, og de teoriskabende koryfæer. Populære teoretiske tilgange slår sig sammen, og emnet synes truet af implosion, efterhånden som andenpersonsperspektivet (filosofi) opløses til et førstepersonsperspektiv (ideologi) eller et tredjepersonsperspektiv (videnskab). Den følgende tekst-bricolage ekskluderer den anden ved at være specifik om den fremmede 'forskel'. I teksten argumenteres der for, at begrebet 'den anden' (objektet) bør erstattes med kategorien 'den fremmede' – igen et konceptuelt redskab – for at frelse etikken. Teksten er en fortælling om fjendskab, krigsførelse og klassekamp.

Nøgleord: socialanalytik, selvfremmedhed, ambivalens, den fortsatte krigstilstand, fremmedgørelsen, det sociale vilkår.

Den Fremmede er her

Af Amareswar Galla

Den europæiske diskurs om selvet og den anden domineres stadig af de binære modsætningers tyranni. Universiteternes institutter for ikke-vestlige studier skifter navn til 'tværkulturelle centre'. Etnologiske museer markedsfører sig som formidlere af global kultur, og de store kolonimuseer berettiger deres eksistens ved at kalde sig 'universalmuseer'. Spørgsmålet er, om den slags radikale forvandlinger overhovedet kan finde sted, uden at der sker en slags psykologisk 'afkolonialisering' af den institutionelle historik. Og hvilken rolle spiller de samfund, hvori samlingerne har deres oprindelse, og de respektive diaspora-samfund – de grupper, for hvem der måske er mest på spil i udstillingerne? Fortiden fastholdes

af institutionernes magt. En hegemonisk diskurs vil ofte retfærdiggøre indoptagelsen af de marginaliseredes stemmer. Kan Europa slække på bekymringen over at miste sin hvidhed og imødegå fremmedfrygten ved at gentænke *Den Fremmedes* egentlige *raison d'être* og derved væve et inkluderende kludetæppe af mennesker og deres kulturelle arv? Kan museerne måske spille en rolle i den forbindelse? Det eksistentialistiske spørgsmål forbundet med at forstå dét og *Den Fremmede* er emnet for denne artikel.

Nøgleord: inklusion, museum, religion, diversitet, mangfoldighed, relevans, signifikans, globalisering.